

Hadis ve âyetlerin; "tefsiri, te'vili, tabiri" ifadelerinden ne anlaşılmalıdır?

Burada üç şeyden söz edilmektedir:

"Ya bir tefsiri ya bir tevili ya bir tâbiri vardır."

"Tefsir" kelimesi lügatte; *beyan etmek, keşfetmek, izhar etmek, aydınlatmak ve üzeri kapalı bir şeyi açmak* anlamındadır. **Istılahta;** *müşkil olan lafızdan murad edilen şeyi keşfetmek* anlamına geliyorsa da âlimler arasında yaygın anlamı, *Kur'an-ı Kerim'in manalarını keşfetmek, ondaki müşkil ve garib lafızlardan kastedilen şeyi beyan etmek, demektir.*(1)

"Te'vil": "Evl" kökünden gelen ve *"geri dönme"* anlamına gelen bir mastardır. *Açıklamak ve beyan etmek* anlamını da ifade etmektedir. **Istılahta ise;** *görünürde birbiriyle uyumlu iki ihtimalden birine manayı yöneltmektir.* Yani âyete ve hadise muhtemel manalardan birini vermektir.(2)

Tefsir ve te'vil kelimeleri, muhtelif zamanlarda birbirlerinin yerlerine de kullanılmışlardır. *Tefsir kelimesi istilah olarak te'vilden daha evvel kullanılmıştır.* İslam'ın ilk asrında tefsir ve hadisten başka ilimler şuytu bulmadığından, tefsir kelimesi bu ilimlere tahsis ediliyordu. Terceme devri ile bu ilimler tedvine başlanıp, muhtelif ilimler İslamiyete girince, bu kelime diğer ilimlerde de kullanılmaya başlanmış, te'vil kelimesi ise Kur'an'ı ve ondaki fikirler için kullanılmaya başlanmıştır. Bu kelime Kur'an-ı Kerim'de bir çok yerde başka başka anlamlarda geçmektedir. Et-Taberi de bu kelimeyi tefsir yerinde kullanmıştır. Bu bir tevazunun ifadesi olabilir.

Bazıları tefsir ile te'vil kullanılış bakımından aynıdır demişlerse de, bunlar aynı şey değildir ve tefsir te'vilden daha umumdur.

Zerkeşi'ye göre sahih olan bu ikisinin değişik manalarda kullanılmasıdır. Ragıp el-İsfehani, **tefsir** ile **tevili** şöyle ayırt etmektedir:

"Tefsir, te'vilden daha umumdur. Tefsir ekseriya lafızlarda, te'vil ise manalarda kullanılır. Mesela rü'ya te'vili gibi. Te'vil ekseriya ilahiyat kitaplarında, tefsir ise bu kitaplarda kullanıldığı gibi, bunun gayrisinde da kullanılır. Te'vil umumi ve hususi olarak da kullanılabilir. Mesela, küfür kelimesi umumi olarak mutlak inkâr manasına kullanıldığı gibi, hususi olarak Allah'ı inkâr manasına, iman kelimesi de mutlak tasdik manasına kullanıldığı gibi, hususi olarak da hak dini tasdik etmek manasında kullanılır."

Ragıp el-İsfehani, te'vili makbul olma veya olmama bakımından iki kısma ayırmaktadır. Makbul olmayan te'vil, kendisine bakıldığı vakit hoş olmayan, âyetin ve hadisin ileri ve gerisiyle mutabakat etmeyen ve delilleri çirkin olandır. Bu şartları havi olmayan te'vil ise makbul addolunur.(3)

"Tâbir" ise, *herhangi bir şeyden ve hâdiseden, başka bir hak ve faydalı mânaya geçmek, intikal etmek ve ibretlendirmek ve ders almak demektir.*

Dipnotlar:

(1) bk. *Lisanu'l-Arab: 4/369; V/55; Cevheri-Sıhah: II/686, 781.*

(2) bk. *Lisanu'l-Arab: XI/32-33; Cevheri-Sıhah: IV/1627; Zebidi-Tacu'l-Arus: III/470; VII/215.*

(3) bk. *el-Burhan: II/149; Mukaddimetü't-Tefsir: 402-403; Cerrahoğlu-Tefsir Usulü: 214-215.*